С Т А Н О В И Щ Е

от проф. д-р Силви Василев Чернев, професор по гражданскопроцесуално право към БСУ и ПУ „Паисий Хилендарски“

ОТНОСНО: Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научната специалност Право 3.6. (Гражданско и семейно право) в ИДП-БАН на тема „Защита на владението и държането“, представен от Калин Емануилов Добрев, задочен докторант към Секция Гражданскоправни науки към Института за държавата и правото – БАН.

Научен ръководител: проф. д-р Венцислав Стоянов

Настоящото становище се дава на основание Заповед № РД-09-114/29.11.2021 г. на Директора на ИДП – БАН, с която съм включен в състава на научното жури за оценка на посочения дисертационен труд. При изготвянето му са спазени релевантните текстове на ЗРАСРБ, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ, Правилника за

условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности на БАН и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности на ИДП.

1. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Представеният дисертационен труд има отчетливо изразен монографичен характер. Темата е посветена на основен институт на вещното право с извънредно голямо значение за практиката, който, макар че не е новост в правната ни уредба, непрестанно поражда проблеми. Това на свой ред предизвиква необходимост от актуализирани и нови теоретични разработки. До много голяма степен проблемите са дължат на особеностите на развитието на регистрацията и установяването на недвижимата собственост[1] в България. Нови проблеми се проявяват във връзка с разграничението на движимите вещи на обикновени такива и други, които се прехвърлят по особен ред. Всичко това, а и непрестанно изникващите противоречиви съдебни практики, определя високото ниво на значимост на темата.

Работата е в обем на 283 стандартни страници и се състои от въведение, четири глави и заключение. Към нея е приложена библиографска справка – десетки заглавия на български език, 9 на английски и едно на немски език; съдържа 340 бележки под линия,

[1] Всеизвестни са неудачността на избора на персоналната система на водене на поземления регистър и липсата на надежден и общодостъпен кадастър по време на социализма. Към тези проблеми се наслагват традиционното неглижиране на формата на прехвърляне на недвижими имоти в миналото, а така също и липсата на регистриране на новите собственици в случаи на наследяване; не по-малко значение има предвидената в нашето право възможност да се установява право на собственост в рамките на едностранно производство по т. нар. „обстоятелствена проверка“, основаващо се на ненадеждно при нашите условия доказателствено средство като свидетелските показания.

списък на използваните съкращения (в началото на работата) и декларация за оригиналност.

1.1. Работата започва с кратък предговор (стр. 7-9), в който се очертава предметът на научния анализ и са изброени са методите на изследване (общи и специални).

1.2. Относително кратката Глава Първа е озаглавена „Понятие и правна уредба на владението и държането в българското право (стр. 12 – 28).

В нея са представени основните теории за същността на владението и характеристика на явлението по българското право; изброяват се видовете владение. Следващата част от изложението се осъществяването на владението и разграничение между владение, държане, търпими и съизволими действия. Главата завършва с понятие за държане.

1.3. Глава Втора е посветена на правната уредба и способите за защита на владението и държането по действащото право (стр. 29 – 172?).

След характеристика на защитата на владението и държането авторът прави детайлна характеристика (общо и поотделно) на посесорната защита - исковете по чл. 75 и 76 от ЗС, като разглежда всички техни обективни и субективни аспекти (стр. 34 и сл.), на особеното исково производство, предвидено в ГПК (стр. 74 и сл.), а така също и на специалния иск по чл. 38а от ЗЖСК (стр. 79 и сл.).

Изложението продължава със също така детайлна характеристика на всички елементи на петиторната защита по чл. 108 и 109 от ЗС.

Авторът анализира и т. нар. отрицателен установителен иск, като обръща специално внимание на въпроса за значението на предявяването на такъв иск по отношение на придобивната давност (стр. 91 и сл.).

Изложението се спира специални хипотези: Иск по чл. 157, ал. 3 от Закона за задълженията и договорите (Actio Serviana – стр. 99 и сл.); защита на трети лица при принудително изпълнение върху вещи (стр. 109 и сл.), а след това вниманието на автора се насочва към облигационноправната защита на владелеца и държателя (правото на обезщетение на вреди от непозволено увреждане – стр. 114 и сл., защита при евикция – стр. 123, на лизингополучател . стр. 150 и сл.).

Авторът разглежда и проблеми на защита на владението в заповедно производство (стр. 155), след което се спира на защитата на владението и държането на държавата и общините, включително по административен ред (стр. 156 и сл.).

Главата завършва с анализ на защитния ефект на вписването на договор в имотния регистър (стр. 169 и сл.).

1.4. Глава Трета е посветена на правата на владелеца и държателя за обезщетение за направени от тях разноски върху чужд имот.

Главата започва с обща характеристика и опит за обяснение на същността на този вид защита (стр. 175 и сл.) и продължава с пространно изложение относно защитата на направените от владелец полезни разноски в чужд имот (стр. 180 и сл), което включва хипотези по Закона за възстановяване собствеността върху някои магазини, работилници, складове и ателиета и по ЗСПЗЗ (стр. 206 и сл.).

Главата продължава с разглеждане на хипотези относно направени разноски по време на владение, осъществено при нормативно ограничение за придобиване на собственост въз основа на давностно владение и при изграждане на незаконна сграда в чужд имот (стр. 208 и сл.). Посочват се хипотези на разноски направени от съсобственик, от владелец на основание предварителен договор и защита по отношение на полезни разноски относно чужда вещ, направени при фактическо съжителство (стр. 212 и сл.), а така също и хипотези при владение, осъществено на отпаднало впоследствие основание и по недействителна сделка на основание чл. 76 от Закона за наследството (стр. 221 и сл.).

В третата точка се разглеждат проблеми във връзка с правото на задържане на владелеца за направени от него подобрения (стр. 226 и сл.)

Следва изложение относно защитата на държателя, което включва защита за направени подобрения в чужда вещ; защита на наемателя; на наследника-държател; на етажен собственик; на арендатор; защита на държател по Закона за държавната собственост, както и за направени подобрения при залог на предприятие (точка 4).

Предпоследната точка е посветена на защита на владелеца и държателя за необходимите разноски, извършени във връзка с чужда вещ (стр. 237 и сл.).

Изложението по тази глава приключва с разглеждане на някои специфични хипотези (стр. 279 и сл.), включително хипотеза, станала предмет на тълкувателно решение (при замяна срещу имот, представляващ публична общинска собственост).

1.5. Работата приключва със заключение (стр. 281 и сл.), в което се излагат най-съществените изводи от научното изследване, като авторът е съсредоточил вниманието си по отношение на хипотези, които се нуждаят от изрично законодателно уреждане или задължителна тълкувателна практика и е предложил съответни разрешения.

2. Положителни страни на обсъждания труд

2.1. Представеният труд несъмнено представлява монографично изследване, обхващащо (макар и не нова) материя с много широко приложение и то такава, която постоянно предизвиква съмнения и колебания в практиката; съществуват и доста различни становища в правната теория.

2.2. Трудът е всеобхватен по отношение на проблематиката и се отличава с детайлно и задълбочено изследване на многобройните хипотези.

2.3. Работата разкрива много високо ниво на познаване и разбиране на обсъжданата материя, като същевременно демонстрира широки правни познания в областта на материалното гражданско право и не-по малко сериозни познания в областта на гражданскопроцесуалното право.

2.4. Изследването е базирано на значителна по обем литература (59 заглавия на български език, а така също и няколко заглавия на чужд език, като прави впечатление, че значителна част от тях се отнася до римското право).

2.5. При разработване на проблемите е използвана изключително богата съдебна практика, която е обсъждана критично.

Авторът излага свои собствени становища, без да робува на авторитети (което се отнася и за използваната литература).

2.6. Работата е добре структурирана, което е спестило излишни повторения, а изложението следва логиката на проблематиката.

2.7. Изложението е ясно и разкрива висока степен на езикова грамотност.

2.8. Сам по себе си обсъжданият труд в своята цялост представлява сериозен принос в теоретичното осветляване на съществени въпроси на вещното право. Същевременно той съдържа редица конкретни приносни моменти, сред които бих откроил следните:

2.8.1. На фона на значителната акцелерация в израстването на индивидите, характерна за днешното време, сериозно внимание заслужава предложението да бъде признато качеството владелец на непълнолетни лица между 14 и 18 години, които осъществяват фактическа власт (владение) върху недвижима вещ.[2]

2.8.2. Също така заслужава обмисляне идеята, че нарушение на владението може да се осъществи и чрез бездействие.

2.8.3. Приносен момент представляват разсъжденията на автора, отнасящи се към възможността за прилагане на защитата по чл. 76 ЗС и по отношение на наематели (държатели) и наемодатели (владелци).

2.8.4. Основание за внимателно обсъждане предлага и идеята на автора, че отрицателният установителен иск, упражнен от владелец срещу собственик няма, за последица прекъсване на придобивната

[2] Би следвало да се отбележи, че съществуващото формално отношение към лица, които по същество са напълно разумни и разбират свойството и значението на постъпките си, подлежи на преосмисляне във всички клонове на правото (включително наказателното).

давност, макар че лично аз имам резерви по отношение на тази хипотеза. съм изложил в дисертационния труд.

2.8.5. Като приносни мога да окачествя разсъжденията на автора относно иска по чл. 157, ал. 3 ЗЗД

2.8.6. Приемливо е предложението в правната уредба да се предвиди право на владелеца да вдигне направените от него подобрения при ревандикиране на имота.

2.8.7. Заслужава внимание и предложението добросъвестният владелец да има право да получи по-голямата сума измежду тази на разноските и тази, с която се е увеличила стойността на имота.

2.8.8. Предложението за изрично уреждане на въпроса кой следва да носи риска от случайното погиване на една вещ – собственикът или владелецът е напълно приемливо.

В работата се съдържат и множество други полезни разсъждения, които могат да послужат за бъдещо усъвършенстване на законодателството или на съдебната практика.

3. Някои недостатъци на обсъждания дисертационен труд, които авторът с оглед демонстрираното високо ниво на научно изследване, би могъл лесно да преодолее при евентуално бъдещо издаване на труда:

3.1. Работата би значително спечелила от използването на сравнителноправен подход. Намирам, че едно посочване на основни разрешения от държави, принадлежащи към континенталното право, а защо не и на уредба по други правни система, би съществено обогатило изходната позиция на изследването. Макар да има сериозни различия в различните уредби, светът се глобализира и по никакъв

начин не следва да пропускаме постиженията в правната уредба на други народи.

3.2. Въпросът за прекъсването на придобивната давност при предявяване на отрицателен установителен иск срещу собственик (формулировка на автора) предизвиква смущения. Ако ответникът по такъв иск действително е собственик, на него не му е необходима придобивна давност. Ако пък ответникът владее вещта, на ищеца най-вероятно ще му е необходим ревандикационен иск за защита, който на общо основание ще прекъсне течението на давността.

3.3. Бих препоръчал на автора да обмисли прилагането на заповедното производство и по отношение на недвижими имоти по подобие на отменения чл. 126ж от предходния ГПК.

3.4. Също така, бих препоръчал на автора да подложи на обсъждане хипотезата на чл. 358 ГПК, който допуска предявяването на владелчески иск и в случаите, при които въпросът за предаване на владението е разрешен от публичноправен орган – съдебен изпълнител или дори съд. Подобно разрешение подкопава доверието в правоприлагащите органи и същевременно създава възможности за злоупотреби.

Направените бележки (с незначително изключение) представляват по-скоро препоръки и по никакъв начин не намаляват високото качество на представения дисертационен труд.

4. Авторът е представил внушителен списък с публикации извън дисертационния труд, като 9 от тях са свързани с него, а 5 са посветени на други проблеми.

Авторефератът е стегнат и съдържа най-необходимата информация за дисертационния труд.

5. Липсват данни за плагиатство.

6. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представеният дисертационен труд в напълно отговаря на изискванията на ЗРАСРБ, на Правилника за прилагането на този закон и на специалните изисквания на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности на БАН и на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности на ИДП..

Трудът сериозни научни приноси с полезност за практиката и по несъмнен начин демонстрира, че докторантът притежава задълбочени теоретични и практически знания в областта на гражданското право и гражданския процес.

Казаното ми дава основание да дам много висока положителна оценка на качествата на рецензирания труд и на докторанта, и да предложа на уважаемото Научното жури да присъди образователната и научна степен „доктор" по професионално направление 3.6. „Право" (Гражданско и семейно право) на Калин Емануилов Добрев – задочен докторант към секция Гражданскоправни науки към ИДП - БАН.

22.02.2022 г. **Изготвил становището:**

проф. д-р Силви Чернев